

Bir Yeryüzü Haritası:

ÂKİF EMRE

MUSTAFA KİRENCİ

GALİBA 1996 YILIYDI. YENİ TAŞINDIĞIM BULGURLU'DA DURAKTAN OTOBÜSE BİNMIŞTİM. OTOBÜSÜN ORTA SIRALARINDA AYAKTA ÂKİF EMRE'Yİ görmüş ve selam verdikten sonra kendimi tanıtmıştım. O zamanlar Yeni Şafak'taki köşe yazılarından ve Hikmetyar, Aliya, Endülüslü Müslüman önderlerden biriyle yaptığı röportajlardan biliyordum. Bu röportajlarında muhatabına sorduğu sorular ilgimi çekmiş, herhangi bir gazetecinin güncel olanı tespit edici sorularının dışında görmüş, geniş perspektifi ve feraseti, bilgisinin yanında o bilgiyi işleme ve bilince dönüştürmesi ve bu şekilde muhatabıyla konuşması özellikle dikkatimi çekmişti. Zaman içinde karşılaşmalarımız oldu. Cep telefonu çıktıktan sonra daha kolay irtibat kurabiliyorduk. O yazmaya devam ediyor biz de okuyorduk. Benim için yazıları -en güncel olanlarında bile- onun konusunu uzun süre düşündüğünü hatta derdi haline getirdiğini ve söyledikleri Mevlâna metaforuyla anlatacak olursak bir pergel gibi bir ayağı ana kaideye bağlı, öbürüyle de dünyayı kucaklamaya çalışan, özellikle Ortadoğu'dan Endülüs'e ve Balkanlara uzanan oldukça hareketli bir perspektife sahipti. Yerel meseleler dünya Müslümanlarının ortak meselesi haline geliyor, Kudüs, Bosna, Endülüs ise adeta yerel bir meselemiz halinde ifade ediliyordu. Yani daima şunu söylemeye çalıştığını apaçık duyuyor ve hissediyordum: Bizler dünyanın neresinde olursa olsun Müslümanların dertleriyle dertlenmedikçe bizim kendi dertlerimizin fazla bir anlamı yoktu. Ya da başka bir şekilde söyleyecek olursak: Kudüs, Filistin, Bosna, Moro, Doğu Türkistan... Müslüman kanının aktığı, zulmün hayat kaidesi haline geldiği daha başka her ne yer- yurt var ise oralar sulh ve sükuna kavuşmadıkça

bize de asla rahat yüzü yoktu. Böylesine kucaklayıcı bir bilinçle yazıyor, bütün Müslümanların da böyle bir ortak bilincin sahibi olmalarını istiyordu. Onun yazılarında, İslâm sırf belli ibadet ritüellerine sıkıştırılamayacak kadar hayatı kuşatıcı bir din, Müslüman ise hayatın her anında ve durumunda en özel halinden en genel tutumuna kadar ortak bir duyuş ve düşünüş sahibi bir fertti. Hatta İslâm kardeşliği bilincini bir an bile feda etmeden büyük ve evrensel bütünü bir parçası olarak yaşamak zorundaydı. Aslında yerel gibi gözükse “Muhafazakarlık” ve “İslâmcılık” konularında yazarken bile onun gönlündeki haritası sırf Türkiye ile sınırlı kalmadı.

O İkbâl gibi yüreği uçsuz bucaksız gökyüzü kadar genişti. Dili arşınladığı her beldede onun şu mısralarını terennüm ediyordu.

“Sen daha yol geçidindesin, mekâna bağlılıktan geç...
Hicaz ve Şamlı olmaktan geç, Acem ve Turanlı olmaktan geç.”

Ben Âkif Emre’yi gazete yazılarından tanıdım ve takip ettim. Onu bir aydın olarak tanıyordum. Fakat onu insan olarak tanımam Büyüyenay’la başladı. Büyüyenay kuruldu-

ğunda çalışmalarını yayımlamak istediğim çağdaş yazarların başında Âkif Emre geliyordu. Onun entelektüel birikimini ve ona eşlik eden akl-ı selimi okurlarla buluşturmak en büyük arzumdum. Kendisinin daha önce yayınlanmış üç kitabının baskısı mevcut değildi ve *Göstergeler* 1997’de, *‘İz’ler* ise 2001’de, *Küreselliğin Fay Hattı* da 2002’de yayımlanmış, yeni baskıları da yapılmamıştı. Aradan neredeyse 15 yıla yakın bir zaman geçmişti. Gazete yazılarını takip ediyor fakat bunların günlük gazete arşivine hapsolması sebebiyle okuma eylemini bizzat kitap üzerinden yapan okuyuculara ulaşamamasını önemli bir eksiklik olarak görüyordum. Bu yazıların belli konular etrafında bir araya getirilerek okuyucuya sunulması, kültür dünyasına katılması, bunların tartışılması ve en önemlisi bunlar üzerinde düşünülmesi inancındaydım. Kısaca söylemek gerekirse bir “Âkif Emre Külliyyatı” meydana gelmeli düşüncesindeydim.

Görüşmelerimizde Büyüyenay hakkında söyledikleri bana daima moral verirdi. Özellikle klasik edebiyat ve siyasetnâme türünde yayımladığımız eserlerin seri halinde ciddi anlamda ilk defa yapıldığını ve bu çizgide devam edilmesi gerektiğini sık sık söylerdi. Bize yönlendirdiği kitaplar da olmuştu. Onları da yayımlamıştık. Büyüyenay belli bir yayın

seviyesine ulaştıktan ve en önemlisi de birtakım krizleri atlattır gibi olduktan sonra bir güven hissiyle, Âkif Emre'ye gazete yazılarını kitaplaştırma ve daha önce yayımlanan eserlerini de yeniden yayımlama, bir külliyat oluşturma teklifinde bulundum. Hatta gazete yazılarının kitaplaştırılması hususunda kendimce yaptığım tasniften de bahsettim. Büyüyenay'ın imkânları el verdiğince Âkif Emre kitapları için daima hazır olduğunu bu konuda nasıl isterse, ne şekilde arzu ederse bu kitapları okuyuculara ulaştırmayı arzu ettiğimi söyledim. Bana "yazılarına ait arşivinin olmadığını, nasıl olsa gazetede var düşüncesiyle yazılarını bilgisayarda dosya halinde korumadığını ve arşivlemediğini" söyledikten sonra yazılarını derleyip toplamasının da kendisi açısından zor olduğunu ve yoğunluğu sebebiyle bunu kısa bir sürede gerçekleştiremeyeceğini dile getirmesi üzerine, bu çalışmayı bizim halledebileceğimizi ifade ettim.

Bu görüşmemizden hemen sonra sevgili kızım Zeyneb Ayla bir ay gibi bir süre içinde Âkif Emre'nin *Yeni Şafak Gazetesi* arşivindeki bütün yazılarını yayın sırasına göre kronolojik olarak dosyaladı ve bir listesini çıkardı. Yalnız gazete arşivinde yer almayan yaklaşık 4 yıllık bir dönem hariç -bu yazılar da daha sonra Âkif Emre tarafından bulundu- 2015'in ortalarına kadarki yazılar böylece bir araya getirilmiş oldu. Bu yazıları flaşa kopyalayıp ayrıca çıktı da alıp, Dünya Bülteni'ne gittim. Elimdeki çıktıkları gördüğünde -onu yakından tanıyanların gözünde canlanacaktır- ışıl ışıl gözlerle ve muhabbetle bakarak "Kaçış yok demek ki. Artık hazırlayacağız başka çaremiz kalmadı, bize verdiğin işi yapacağız" dedi.

O zaman şöyle kararlaştırdık: Yeni bir kitap çıkardıktan sonra 'İz'ler'in yeni baskısını, ardından yine yeni bir kitaptan sonra *Göstergeler*'in yeni baskısını yapacaktık. Ve arada röportajlarını da yayımlayacaktık. Fakat tasnif işlemi sürerken biraz benim acelemle, biraz da 'İz'ler'in hazır olması sebebiyle onu ilk kitap olarak çıkardık. Ve kararlaştırdığımız üzere Büyüyenay'da "Âkif Emre Kitapları" kategorisinin ilk kitabı olarak 'İz'ler ilk yayımlanışından 14 yıl sonra Ekim 2015'te ikinci kez yayımlanmış oldu. 'İz'ler'in bu yeni baskısına ilave yazılar da girmişti. Kapak konusunda

Davut Bey'in gönderdiği tasarım örneklerinden seçim yapmak zordu. Hangisine baksak aklımız diğerinde kalıyordu. Renk kolaydı sevdiği rengi de seçti. Sonunda "adeta kitabın ismini resmetmiş" dediği tasarımı da seçti.

Bu arada oldukça kısa sürede tasnif ettiği yazıları ilk buluşmamızda getirdi. Her yazının başlığının üzerine el yazısıyla yaptığı tasnifleri belirten ifadeler vardı: "Cumartesi Yazıları", "Portreler", "Şehir-Mekân", "İslâmcılık-Muhafazakarlık", "İstanbul", "Hayat-Kültür" gibi. Hatta her erguvan mevsiminde kaleme aldığı erguvan yazılarını toplamış, başlığını da "Erguvanname" diye yazmıştı. Sırası gelmişken, Erguvan yazılarını kitap seviyesine ulaştıktan sonra (her yıl erguvan mevsiminde yazıyordu, zannedersem o zamanlar toplam 5 yazı falan olmuştu) kendi çektiği erguvan resimleriyle renkli olarak yayımlama düşüncemiz de vardı.

Onun tabiriyle 'mahallemizde' her buluşmamızda yazılar üzerinde konuşuyor yeni kitabını meydana getirecek Endülüs, Paris, Viyana, Balkanlar, Patani, İran, Erbil-Bağdat, Asya-Afrika gezilerini kaleme aldığı yazılarını gruplandırıldığını haber veriyordu. Nitekim gruplandırma bitti. Yine mahallemizde bu gezi yazılarına girecek resimlerin seçimi de yapıldı. Kitap ortaya çıkmıştı. Kitabın mizanpajı resimlerin yerleştirilmesi sebebiyle biraz yavaş ilerliyordu. Sonunda o işlem de tamamlandı.

Bu arada kitabın ismi de ortaya çıkmıştı: *Çizgisiz Defter*. Kitap "Âkif Emre Kitapları"-nın ikincisi olarak Mart 2016'da yayımlandı. Kitabı bir an önce yayımlama isteğiyle içindeki gözden kaçan tashihler beni üzse de kapak tasarımıyla ve iç düzeniyle Âkif Emre'nin beğendiği bir kitap oldu. Neyse ki yakın zamanda 2. baskısını yaptığımız *Çizgisiz Defter*'in tashih edilerek ve kitaptaki fotoğrafları da siyah-beyaz baskı formatına göre tekrar işleme tabi tutularak en azından içe sinen baskısını çıkarma imkânımız oldu.

Çizgisiz Defter'den sonra Âkif Emre bir yandan "Haberiyyat"ın kuruluşu için koşutuyor bir yandan da genel olarak İslâmcılık -her ne kadar bu adlandırmadan hoşnut olmasa da- muhafazakarlık üzerine olan yazılarını toplayıp bir bütünlüğe kavuşturma çalışması içindeydi. Büyüyenay'daki üçüncü kitabı o olacaktı. Tasnifler yaptı, paragraflar ilave

etti, bazı yazıları birleştirdi, kitabı 7 bölüme ayırmış ve her bölümü de başlıklandırmış olarak nihayet vefatından bir hafta önce teslim etti. Yalnız geniş bir önsöz yazmak istiyordu. Son görüşmemizde bana kaç sayfalık yerimiz var diye sordu. Başladığını ve yaklaşık 15 sayfa olabileceğini, ayrıca kitaba iki yazı daha ilave edilmesi gerektiğini söyledi. O gece ayrıldıktan sonra bahsettiği iki yazıyı hangi yazılardan sonra geleceğini de yazarak mail olarak gönderdi. Yüz yüze son görüşmemiz oldu o gece.

Sonraki süreçte İslâmcılık yazılarına Âkif Emre'nin yazdığı önsöze eşi Dürdane hanımın gayretleriyle bilgisayarında ulaşıldı. "Kitap Giriş" başlığı verdiği yazı sadece bir sayfaydı. Başka bir dosya olabilir mi düşüncesiyle Dürdane hanımın yaptığı araştırmalar da sadece tek bu sayfa olduğunu ortaya çıkardı. Bu önsözde Âkif Emre hazırlanan kitapla ilgili düşüncelerini oldukça öz bir halde ifade etmiş, temel argümanlarını dile getirmiş, sorunu tespit etmişti. Belki de eğer devam etseydi yazı, bu bir sayfanın açılımı şeklinde devam edecek, bu temel argümanlarının kitaptaki işleniş tarzı ile irtibatlandıracaktı. Sanki bu giriş yazısı uzunca yazmayı düşündüğü yazı için bir kroki, yol haritası gibi olmuştu.

Yalnız kitabın ismi yoktu. Kitaba bir isim vermemişti. Kendi aramızda kitaptan bahsederken İslâmcılık yazıları diye bahsediyorduk ama yukarıda da bahsettiğim gibi Âkif Emre bu isimle çıkmasını istemiyordu. "Belki İslâmcılık kelimesi, vereceğimiz ana ismin altında onu açıklayıcı bir kelime gurubu içinde geçebilir" diyordu. Bilgisayarında bulunan önsöz metnine ulaşıncaya kadar kitabın isminin ne olacağı ya da ne olması gerektiği benim için tam bir handikaptı. Yaşasaydı onun kabul edeceği isim ne olurdu? Bunları düşünürken bulunan önsöz imdadımıza yetişti. Aslında bu kısa yazıda birçok isim gizliydi. Benim çıkarabileceğim seçenekler üzerinde Alev Erkilet hanım ve Kudret Büyükçöşkun bey ile yaptığımız görüşmelerde de isim ortaya çıkmış oldu. Kitabın ana başlığı: **Mustağrip Aydınlar Yüzyılı** -Âkif ağabeyin önsözünün son cümlesi- alt başlığı ise -önsözün ilk paragrafı ile beşinci paragrafından alınan-Gölgeli Kelimeler, Ödünç Alınmış Hayaller'di. Bu kitap Âkif ağabeyin sağlığında hazırladığı son kitap oldu.

Büyüyenay en başta düşündüğü gibi Âkif ağabeyin külliyatını tamamlama azminde. Bütün yazılarını, -sırf gazete yazıları değil dergilerde yazdığı bütün yazılarını, yaptığı ve verdiği röportajları- önce onun yaptığı tasnife uygun olarak sıralayıp yayımlama çabası içinde. Bütün yazılarının derlenmesi tamamlanmış olup, Âkif ağabeyin

ilk başlarda yaptığı ve bize verdiği tasnif esas alınarak, tasnif edilmemiş yazıları hazırlanmaktadır. Önümüzdeki günlerde, muhtemelen *Düşünen Şehir* dergisinin Âkif Emre özel sayısı okuyucuya ulaşmadan Âkif Emre'nin ilk kitabı olan **Göstergeler** ilk yayımlanışından 21 yıl sonra yenilenmiş bir baskısıyla okuyucularımızla buluşacak.

Maalesef yaşarken kimse kimsenin tek mil portresine malik olamıyor. Hele hele bir entelektüel, kültür adamı ya da bir medeniyet değeri için bu eksikliğimiz ya da zaafımız daha da açık bir şekilde ortaya çıkıyor. Yaşarken çiziktirdiğimiz portreler ancak öldükten sonra ve zamanla hakikate ram oluyor. Öyle ki bazen yaşarken bin bir özenle ve ihtişamla çizilen portreler silikleşiyor ve sıradanlaşıyor. Bazen de tam tersi yaşarken belli belirsiz çizilen portreler ya da hayatın hayhuyu içinde kendini örten portreleri zaman denen o büyük ressam hakikatine uygun bir şekilde kendi usta elle-riyle çizerek neler kaybettiğimizi ya da neyi göremediğimizi bize gösteriyor. Âkif Emre için de öyle oldu. Anlaşıldı ki o, hepimizin arasında biz fark etmeden portresini ustaca çizmiş, ruhumuzun aynasına yine biz fark etmeden ince ince nakşetmiş. Zaman onun hakkında bizlere ve gelecek nesillere adil ve en hakkaniyetli portresini ustalıkla ve artık silinmez bir şekilde ortaya koyacaktır. İyilikte öne geçenler Kutlu Kitabımızda ashab-ı sabikun olarak vafedilmiş. Bir de ashab-ı yemin yani sözünü tutanlar var. Âkif Emre'nin ardından yazılan pek çoğu şahitliğe dayalı iyi niyetli yazılar onun bu özelliklerini de göstermiş oldu. Bir de Hz. Ömer, Efendimizin kendisinin iki omzunu tuttuktan sonra **"Dünyada sanki bir garip veya bir yolcu gibi ol"**¹ dediğini naklediyor. O, yolda olmanın ve yolda kalmanın en iyi örneklerinden biri oldu. Dünyayı arşınlarken de bilgisayarının başında yazılarını yazarken de.

Bir yazımda dediğim gibi o "beyaz bir ölüm"le öldü. Ve her birimizin ruhunda beyaz bir iz bırakarak aramızdan ayrıldı. Onu tanıyan herkes ruhunu yoklasın. Eminim ki ondan kalan beyazlığa dokunur gibi olacaklardır. Âkif Emre entelektüel katkılarıyla, aydın duruşuyla ve yaşarken ışıttığı dostluklarıyla hep anılacak. Dilerim gençler, geleceği inşa edecek olan gençler Âkif Emre'nin entelektüel mirasını, güzel ahlâkını sahiplenip ondan yeni dünyalar kurarlar. Yaşarken çizdiği portreyi örnek alırlar.

Ona teşekkür ediyor, Allah'tan Rahmet diliyorum. Ruhunu şad olsun. ❖

1 Buhârî, Rikak 3. Ayrıca bk. Tirmizî, Zühd 25; İbni Mâce, Zühd 3.